یەکێتـــی و پارتی.ســەرچاوەی رەشبینییەکـــانی ئەدیبـــان ... لەتیف بڕوار

سروشتی مرۆڤ بە جۆرێکە حەز لە ژیان دەکات، هەرچەندە وەك پێویست هیواکانی نەهاتبێتنە دی بەڵام کاتێك بۆ وێنە مەترسییەك بە لایدا تێپەڕبێت یان دەنگێکی گەورە ببیستێت بە شێوەیەکی لائیرادیی رادەچڵەکێ و بە جۆرێك لە جۆرەکان خۆی گرمۆڵە دەکات یان خۆی لادەدا، ئەم غەریزەیەش نەك بەس لە مرۆڤ بەڵکو لە زیندەوەرو گیانەوەرەکانی تریشدا هەیە، گەر لە بیرتان مابێت هەندێکجار لە تەمەنی منداڵیشدا وەك شۆخییکردنێك بەیەکترمان دەگوت دەست بەرەو رووی دەموچاوت بەرز دەکەمەوە گەر ئازای چاو مەتروکێنە، ئەمە کاردانەوەیەکی سروشتی و فەسلەجی پێکهاتەی بوونی مرۆڤە، بەڵام ناکرێت بڵێین مرۆڤ لە ژیانیدا نیگەران نابێت و خەمبار نابێت، بەڵکو ژیان بە هەردوو دیوەکەیدا تەواوکاری یەك مانای راستەقینەی واقیعی ژینە، بەڵام گەر قسە لەسەر (خەمۆکیی) و بارە نائاساییەکەی خەمباری بکەین ئەوا ئەمە دەستنیشانکردنی حاڵەتێکی نەخۆشی دەروونییە کە لە ئاکامی زۆر هۆکاری جۆراوجۆری ناوەکی و دەرەکییەوە دروست دەبێت کە لەم گوتارەدا جێی نابێتەوە باسی بکەین و کرۆکی مەسەلەکەی ئێمەش ئەوە نییە.
خۆ ئەمە راستە کە مردن ئەسڵە لە ژیانی مرۆڤدا نەك ژیان چونکە ژیان زۆر خێرا دەبڕێتەوەو هەر وەك خەون و خەیاڵێك وایە لە سەرجەمیدا، هەیە نەك ناگاتە تەمەنی پیریی بەڵکو لە تەمەنێکی زۆر لاویدا یان لە منداڵیدا دەمرێت، بە زمانی دنیایی ئێمە ئەمە بە خەسارەت و لەدەستدانێکی گەورە دادەنێین بەڵام ئایا کەسەکەش هەر وایەو دۆخی لەو نالەباریەدایە کە ئێمە بەو شێوەیە شینی بۆ دەکەین، بەڵێ ژیانی (گیان) بڕانەوەی بۆ نییەو ناشزانین لە کوێوە هاتووە، ئەمە نهێنییەکە کە زانست تا ئێستا بە تەواوی پەی پێ نەبردووەو رەنگە لە توانای هەزمکردنی تێگەشتنی ئێمەی مرۆڤدا نەبێت لەم دۆخەی ئێستادا، نەك لەبەر ئەوەی بوونی نییە، بەڵکو لەبەر سنووردراویی تواناو لێکدانەوەو پەی پێبردنی لاوازی ئێمە وەك مرۆڤ لەم گەردوونە فراوان و پڕ نهێنییەدا کە پڕە لە هەسارەو ئەستێرەو کۆمەڵە خۆری ترو بوونەوەرانی جۆراوجۆری دی.

بەڵام ئەوەی لێرەدا باسی لێوە دەکەین دیاردەی رەشبینی ئەدیب و

شاعیرو نووسەرانی کوردەو گەر بە وردی سەرنجی نووسین و بەرهەمەکانی زۆریان بدەین دەبینین نەك ئەو جۆرە لە نووسین هیچ داهێنانێکی ئەدەبی تیا نییە بەڵکو دژی پرەنسیپەکانی مرۆڤایەتی دەوەستێتەوە کە جوڵاندنی هەستی خوێنەرە تا بیر لە خۆکوشتن بکاتەوە، جا دەکرێت لێرەدا بپرسین ئایا چ جیاوازییەك هەیە لە نێوان کوشتنی کەسێك و کوشتنی خوددا، ئایا هەردووکیان هەر تاوانی کوشتن نین؟ ئەگەر بۆ نموونە ئەو نووسەرانەش خۆیان بە شوێنکەوتەی هزرو فەلسەفەی وجودی دابنێن ئەوا کاتێك مێژووی ژیانی (ئەلبێر کامۆ) دەخوێنینەوەو دەبینین خۆی نەکوشت، بەڵکو لە 4/1/1960 دا بە کارەساتی ئوتومبێل لە تەمەنی 46 ساڵیدا لە نزیك گوندی (ڤیلیبلیڤن)کۆچی دوایی کرد.

ئەگەر لە وڵاتێکی وەك فینلاند ڕێژەی خۆکوشتن زۆر بێت ڕەنگە باری پتر بەوە راڤە بکرێت کە نەبوونی تیشکی خۆری پێویست دادەنرێت بەڵ سەرچاوەیەکی کاریگەر بە تووش بوون بە خەمۆکی، یان لە هەندێك وڵاتی سەرمایەداریدا بە هۆی بێشایی گیانیی لێکبدرێتەوە، بەڵام ئەی ئایا ئەو پرسیارەمان کردووە هۆی تەشەنەکردنی ئەم دیاردەیەو بەکارهێنانی لە لایەن زۆر لە ئەدیب و شاعیرانی کوردەوە بە تایبەتی (نەوەی نوێ)ی نووسەران دەبێت هۆکەی چی بێت؟ ئەو نەوەیەی کە چاویان کردووەتەوە هەر ئەم دەسەڵاتەیان بینیوە، یان لە خودی ئەو زەمەنی دەسەلاتەدا لە دایك بوون.. ئایا هۆکەی نەزانینە؟ یان چاولێکەریی؟ یاخود نەخێر هەر لە واقیعدا زەمینەی ئەو ڕەشبینییە لە ئارادایەو هۆکارێکی زۆر کاریگەرە بۆ بێهیوابوون و بن بەستبوونی حەزی ژیان لای مرۆڤەکان و ئاواتخواستن بە مردن و تاووتوێ کردنی ئەم بابەتە لە نووسینەکانیاندا، لەو بڕوایەدام مرۆڤی داهێنەر بیر لەم خاڵە ناکاتەوە چونکە زۆریان ماوە بۆ ئەوەی پێیانە بیبەخشن و داهێنانی تێدا بکەنەوە، کەواتە وەختی زیاتریان پێویستە بۆ ژیانکردن نەك کۆتایی پێهێنانی ژیانیان لە لایەن خۆیانەوە بە دەستی خۆیان!.

ڕاستە من لەگەڵ ئەوەدام بەشێك لەوانەی ئەم بابەتە باڵ دەکێشێت بەسەر نووسینەکانیاندا هۆکارەکەی چاولێکەرییە، ئیتر کارمان بەوە نییە لە ژیانی ڕۆژانەیاندا ئاوهان یان نا، بەشێکی تریشیان سەرچاوەکەی نەزانین و جەهلە چونکە ئێستا زۆربەی شتەکان بوونەتە ڕووکەش و ئەوانەی تێگەشتوو بوون و نووسەری باش بوون بەشێکیان کۆچی دواییان کرد و کەس نییە شوێنیان پڕ بکاتەوە، لەولاشەوە گەر دیقەت لە واقیعی ژیانی تاکەکانی کورد بدەین لە کوردستانی باشوور

دەبینین هیچ فەزایەکی ژیانکردنی سروشتیی بۆ مرۆڤەکان فەراهەم نەهێنراوەو بەڵکو ستەم و نەبوونی یاساو ڕێزنەگرتن لە بوون و مافەکانی تاك لە لایەن دەسەڵاتەوە لە ماوەی 29 ساڵی حوکمی مافیاییاندا بووەتە دیاردەیەکی ئاسایی ڕۆژانەو خەڵك ڕاهاتوون لەسەر ئەو حوکمە قەرەقوشییە سەرمایەداری و بازرگانییەی بەناوی سیاسەتەوە جێبەجێی دەکەن و بە زۆر خۆیان سەپاندووە بەسەر سنگی میللەتدا، بەڵام کاتێك تاکی کوردی باشوور دەچێتە بچووکترین گوندی وڵاتانی دراوسێ لەوێ دەبینێت 24 سەعات ئاو و کارەباو غازو خزمەتگوزاریی ڕێگاوبان و تەلەفۆن فەراهەم کراوە، لەولاشەوە کارمەندانی فەرمانگەکان هەموو مانگێك لەکاتی خۆیدا موچە وەردەگرن و بەهۆیەوە سەقامگیریی بازاڕو گوزەرانی خەڵك و یاسا دێتە دی هەرچەندە گەمارۆی ئابووریش لەسەریان جێبەجێکراوە، کەچی لای خۆمان دوو حیزبی دەسەڵات ماوەی 6 ساڵە مەسەلەی قەیرانی داراییان قۆستەوەو دەستیان لە بینی میللەت گیرکردوە، زۆرینەی ئەو خەڵکەش ڕازی بووە بەو واقیعە نالەبارە، ببینن چ سوکایەتییەك بە تاکی کورد دەکەن؛ ناوچەی وا هەیە چەند سەد مەترێك لە دووریانەوە نەوتی ژێرخاکی باوباپیرانییان دەردەهێنرێت و ڕەوانەی بازاڕەکانی جیهان دەکرێت و هەر بەرمیلێك بە 60 دۆلار دەفرۆشرێت، کەچی هاوڵاتی داماوی بۆ موچەو بێکار دەبێت لە بازاڕی شارەکەی خۆیدا بە 120 دۆلار بیکڕێت! کەچی مەسئولە حیزبییەکان ئامادەن خانوویەك لە ولاتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا بۆ ئەندامێکی پلە 2ی خێزانەکەیان بە 40ملیۆن دۆلار بکڕن، هەرچەندە ئەو خانووە چۆڵیش بێت و کەسی تیا ناژی بۆمان هەیە بپرسین بە پارەی کێ کڕدرا! ئەم نموونانەو هەموو نموونە هاوشێوەکانی ئەم حوکمە عەشایەرییە وای لە زۆربەی نووسەرانی کورد کردووە -وەکو تاکێك لەو کۆمەڵگایەداو قوربانییەکی ئەو زوڵمە- هیچ هیوایەکیان بە گۆڕانکاریی و پێشکەوتن و ڕزگاربوون نەبێت، ئەمەش گەورەترین هۆیە بۆ ڕەشبینی نووسەرانی کورد، لە لایەکی تریشەوە ئەو بەشەی لە خەڵك کە ئاستی تێگەشتنی لاوازە ڕەنگە مێش میوانی نەبێت، ئەوانەش کە قەڵەم بەدەستن بەشێکی باشیان بە هۆی موچەو مەسڵەحەتەکەیان لەگەڵ ئەو 2 خێڵەدا قڕوقەپیان لێکردووەو لە هەندێك حاڵەتدا دەبنە مقاش و بگرە چەپەرێکی بەدرەفتاری ئەو دەسەڵاتە مافیایە بۆ پاکتاوکردنی هزرمەندان و چالاکوانان و خاوەنانی بیری جیاواز بە قێزەونترین و سادیترین شێوەی پاکتاوکردن.

ئەوەی لە کوردستانی باشوور لە بێ یاسایی و کەربازاڕیی دەگوزەرێت ئەوا لە هیچ شوێنێکی دواکەوتووی دنیادا ناگوزەرێت، بەڵام بەداخەوە ڕەنگە ئەوە بێت پایەو حەقمان لە ئەنجامی ئەو هەموو زوڵم

و زۆرو فێڵ و قوڵبڕین و چاڵانەی بۆیەکتری هەڵدەکەنین و ملی یەکتری دەشکێنین.

ئیتر هەر ئەمەش هۆکارێکە وا لەشاعیرێکی ئەو دۆخە بکات کە هێندەی چاوی کردووەتەوە هەر ئەو دەموچاوانەی سەرکورسی بینیوەو تاڵاوی ئەزموونی سەقەتی ئەو دەسەلاتەی چەشتووە کە قەسیدەیەکی مەرگئامێزی وا بنووسێت هیچ جێگەی لێکدانەوەی تیا نەبێتەوە جگە لەو راڤەیەی لەسەرەوە پێماندا، سێ پارچەی ئەو شیعرەمان وەرگرت لەسەرەتاو لە ناوەڕاست و لە کۆتاییدا کە هەرسێکیان ئاماژەی ئەو حەقیقەتە تاڵەمان بۆ دەکەن بۆ ئەوەی خوێنەرێك یان نووسەرێك هەستابێت بە شیکردنەوەو لێدوان لەسەر ئەو هەستە چڕەی خۆکوشتن کە لەم شیعرەدایە و چ هۆکارێک لە پشتەوەیەتی:

1- خۆت بۆ کوشتنی سەری بێندم ئەزیەت مەدە
هیچ کەسێك بە مردنی منەوە سەرقاڵ مەکە
.
2- من پیاوێکی ترسنۆك نیم!
غیرەتی ئەوەم هەیە:
گوللـەیەك لە دڵمدا بچەقێنم
تا چرۆی خوێن دەر بکات
.
3- گوللـەی خۆم،
یەکسانە بە مەرگی خۆم!

تەنانەت ئەو شیعرو ئەدەبیاتەی تاوتوێی ئەو مەسەلەی خۆکوشتنە دەکەن زۆر راشکاوانە قوربانی دەدەن بە بارەکانی ئیستاتیکاو لایەنە هونەریەکانی رشتە ئەدەبییەکانیان لە پێناوی گەیاندنی خاڵی مەبەستدا، چونکە ئەو مەبەستە دەبێت روون بێت و هەموو خوێنەران لێی تێبگەن، وابزانم پێویست بە هێنانەوەی نموونەی زۆر ناکات؛ ئەوەندە بەسە وێنەیەکی تر بهێنینەوە و ببینین کە چۆن شاعیر راستەوخۆ جۆری مردن بۆ خوێنەران دیاری دەکات کە دەبێت خۆیان بکوژن تا لەدایك ببن، خۆ گەر ئەو وشەی مردنی بەکاربهێنایە لە جیگای خۆکوشتندا ئەوا زۆر ماناکە بەرفراوانتر و گشتگیرترو رەنگە راستتریش دەربچووایە کاتێك لە قەسیدەی (پێویستە خۆت بکوژیت)دا دەڵێت:
بۆ ئەوەی لەدایك بیت…
ئەوانەی خۆیان نەکوشتووە هێشتا لەدایك نەبوون…

با بە پرسیارێکی ویژدانیی کۆتایی بەم نووسینە بهێنین و ئاراستەی هەمووانی بکەین کە گەر خوێندەواری ماندووی دەستی چەوساندنەوە جۆراوجۆرەکانی دەسەڵاتێکی خێڵەکی و فاشیل و دواکەوتووی ئاوها، بەرهەمێکی لەم جۆرە لە کۆمەڵگایەکی بێ سەروبەرەدا بخوێنێتەوە لە ئاکامدا چی لێ سەوز دەبێت؟!

....